

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна служба статистики України: Статистична інформація; Економічна діяльність; Туризм; Туристичні потоки. (2000–2017). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
3. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
4. Судова практика з розгляду цивільних справ про захист прав споживачів (2009–2012 рр.). Узагальнення судової практики Верховного Суду України: Витяг від 01.02.2013 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/n0006700-13?find=1&lang=ru&text=%F2%F3%F0%E0%E3%E5%ED*#w11
5. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3393-17/page5>
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n1961>
7. Яворський Р.І. Договір про надання туристичних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; кер. роботи В.М. Коссака; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Київ, 2015. 19 с.
8. Шульга Р.Р. Проблемні питання відповідальності суб'єктів туристичної діяльності. Науковий вісник Херсонського державного університету: «Серія Юридичні науки». 2014. Вип. 2. Том 2. С. 80–84.

УДК 347.952.2

ЩОДО ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ПРО ВСЕЛЕННЯ

REGARDING THE EXECUTION OF A JUDGEMENT OF SETTLING IN THE ACCOMMODATION

**Бондар І.В., к.ю.н., доцент кафедри
нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури
Київський національний університет імені Тараса Шевченка**

У статті висвітлюються теоретичні та практичні аспекти виконання рішень суду про вселення стягувача. Розкривається зміст поняття «вселення». Стаття містить аналіз розгляду судами цивільних справ про вселення. Автором досліджуються питання примусового та повторного вселення. На підставі дослідження робляться теоретичні та практичні висновки.

Ключові слова: вселення стягувача, виконання рішень суду, виконання рішення про вселення стягувача, повторне вселення, виконавчий процес.

В статье освещаются теоретические и практические аспекты исполнения решений суда о вселении взыскателя. Раскрывается содержание понятия «вселение». Статья содержит анализ рассмотрения судами гражданских дел о вселении. Автором исследуются вопросы принудительного и повторного вселения. На основании исследования делаются теоретические и практические выводы.

Ключевые слова: вселение взыскателя, исполнение решений суда, исполнение решения о вселении взыскателя, повторное вселение, исполнительный процесс.

The article covers the theoretical and practical aspects of the execution of court decisions of occupancy rights. The content of the concept of "placement" is revealed. One of the problems of the execution of court decisions is the debtor's behavior. Behavior of the debtor is characterized not only by its passive actions (not the opening of locks, not giving the keys to open the doors, etc.), but also active actions to the state executor (the using of weapons, changing the numbering of apartments, etc.). Under such circumstances, compulsory execution of the decision is the only one option for person to protect his right to housing. That is why this article contains an analysis of the consideration of civil cases by the courts about the placement.

The author investigates the issues of forced and re-entering. On the basis of the research, theoretical and practical conclusions are made. The formula of the execution of court decisions of settling is: 1) to ensure unimpeded access to the premise; 2) to ensure the living (or staying) there.

Re-entering is possible in two cases: 1) there is an impediment in living in the premise; 2) it is the debtor who hinders living in the premise or permits.

In the article the author propose to improve the legislation for protection the individual non-property rights.

Key words: execution of court decisions, execution of the decision of occupancy rights, re-entering, executive process.

Дослідження проблемних аспектів виконання судових рішень залишається актуальною темою. Спори стосовно вселення виникають доволі часто. Особливо гостре питання вселення для осіб, які не мають іншого місця для проживання, саме тому швидко виконання даної категорії рішень є запорукою захисту прав і свобод людини та громадянина. Однією з проблем виконання рішень про вселення є перешкоджання та опір боржника проти вселення стягувача, що затягує виконавчий процес. Поведінка боржника характеризується не тільки його пасивними діями (невідчинення замків, ненадання ключів тощо), а й активною протидією державному виконавцю (застосування зброї, зміна нумерації квартир тощо). За таких обставин примусове виконання рішення про вселення – це єдина можливість стягувача захистити своє право на житло.

Виконавче провадження та проблеми виконання рішень все частіше стає об'єктом наукових досліджень. Але якщо питання виконавчого провадження знаходять своє

відображення у працях Ю.В. Білоусова, С.С. Бичкової, М.В. Мазіної, Н.А. Сергієнко, О.С. Снідевича, С.Я. Фурси, Є.І. Фурси, С.В. Щербак та інших, то питання виконання рішень немайнових спорів залишилися поза увагою вчених та практиків.

У зв'язку з цим метою цієї публікації є аналіз законодавства щодо виконання рішень про вселення стягувача, судової практики задля вдосконалення виконання рішень немайнового характеру.

Ст. 67 Закону України «Про виконавче провадження» визначає порядок виконання рішення про вселення. Цією статтею покладено на державного виконавця обов'язок щодо примусового виконання рішення в разі невиконання боржником рішення про вселення стягувача.

Пункт 1 ч. 2 ст.18 встановлює обов'язок виконавця здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом та Законом України «Про виконавче провадження».

Законодавець розтлумачує поняття «примусового вселення» як забезпечення державним виконавцем безперешкодного входження стягувача в приміщення, зазначене у виконавчому документі, та його проживання (перебування) в ньому. Законом передбачено, що відсутність боржника, належним чином повідомленого про день і час примусового вселення, під час виконання рішення про вселення не є перешкодою для вселення стягувача. Разом з тим з аналізу норм вбачається, що присутність стягувача є необхідною умовою примусового виконання рішення про вселення. Але ця умова не позбавляє стягувача можливості реалізувати свої права та обов'язки у виконавчому провадженні через представників.

Можна погодитися з Фурсою С.Я., що формула примусового виконання рішення про вселення зумовлює вчинення таких дій:

– забезпечення державним виконавцем безперешкодного входження стягувача у приміщення, зазначене у виконавчому документі;

– забезпечення його проживання (перебування) в ньому [2, с. 723].

Стягувачу має бути надане право безперешкодного входження в приміщення. Таке входження ні в якому разі не можна вважати одноразовою дією, оскільки ч. 6 ст. 67 Закону України «Про виконавче провадження» стягувачу надано право звернення до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження в разі подальшого перешкодження боржником проживанню (перебуванню) стягувача у приміщенні, в яке його вселено. У такому разі виконавець має право повторно здійснити примусове вселення стягувача та накласти на боржника штраф у подвійному розмірі відповідно до статті 75 Закону України «Про виконавче провадження». Законодавець не встановлює строки та кількість разів звернень стягувача до державного виконавця з подібними заявами. Термін «повторно» означає: який буває, трапляється і т. ін. знову, вдруге [3]. Але оскільки законодавцем чітко не зазначено, що тільки два рази можливо вселити, то необхідно тлумачити цей термін не як «вдруге», а виходячи з того, що це відбувається не один раз.

У разі звернення до державного виконавця про повторне вселення стягувач має довести: по-перше, що йому перешкоджають у подальшому проживанні (перебуванні), а по-друге, що перешкодження чинить саме боржник. Якщо ж проживанню перешкоджає особа, яка не є боржником, виконавець не здійснює повторне примусове вселення, та виконавче провадження не відновлюється. У цьому випадку питання про вселення стягувача вирішується тільки в судовому порядку. Отже, відновлення виконавчого провадження можливе лише в разі доведення стягувачем зазначених обставин. Разом з тим з аналізу судової практики вбачається, що виконавче провадження може бути відновлене, якщо перешкоджають вселенню особи, які не є боржниками, але вони не мають права проживати в спірному приміщенні.

Так, Колегією суддів судової палати в цивільних справах апеляційного суду Закарпатської області встановлено та підтверджено представником боржника, що замки в спірній квартирі замінила дружина боржника. Тобто факт заміни замка підтверджений і сторонами не заперечується. Це, у свою чергу, перешкоджає виконанню рішення суду про вселення стягувачів у спірну квартиру, незалежно від того, хто конкретно змінив замки, оскільки замки замінені в спірній квартирі, наймачем якої є саме боржник, а не його дружина [4]. Тому фактично боржник зобов'язаний відповідати за дії осіб, які незаконно проживають у спірному приміщенні.

Потребує дослідження вживані законодавцем терміни – «проживання» та «перебування». Проживати – це жити, мешкати постійно або тимчасово (у приміщенні, населеному пункті, на певній території та ін.), перебува-

ти – бути, міститися, розташовуватися де-небудь [5]; перебувати, знаходитися рідко [6].

Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [7], статтею 3, визначено такі терміни, як місце проживання та місце перебування. Місце перебування визначається як адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком менше шести місяців на рік, а місце проживання – як житло, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, в якому особа проживає, а також спеціалізовані соціальні установи, заклади соціального обслуговування та соціального захисту, військові частини.

В юридичній літературі (Бірюков І.А., Харитонов Є.О.) вказується, що місцем перебування може бути: готель, лікарня, санаторій, пансіонат, військова частина, місце позбавлення волі, притулок тощо. Тобто певна установа, в якій особа перебуває тимчасово. Клименко С.В. теж поділяє таку точку зору, але зазначає, що з урахуванням часового критерію, що застосовується нормами публічного права, такий перелік буде виглядати досить умовним, адже особа може бути позбавленою волі на строк, що перевищує шість місяців, а в психіатричній лікарні пацієнт може перебувати до одужання [8].

Можна погодитися з Кругловою О.О., що під час розмежування понять «місце проживання» та «місце перебування» ключовою ознакою є строк такого проживання: місце проживання – житло, в якому особа проживає більше ніж шість місяців на рік, місце перебування – житло, в якому особа проживає менше ніж шість місяців на рік [9].

Клименко С.В. [8] зазначає, що місцем перебування є місце фактичного знаходження фізичної особи протягом визначеного строку, тобто об'єктом, придатним для її проживання, та робить висновок, що житло може бути як місцем проживання, так і місцем перебування фізичної особи.

Отже, відмінність між цими поняттями полягає в часовому проміжку, але сталою залишається дефініція – житло.

Цивільний Кодекс у ст. 29 розкриває поняття «місце проживання фізичної особи» як житло, в якому вона проживає постійно або тимчасово. Отже, ключовим терміном є «житло». У свою чергу ст. 379 ЦК зазначає, що житлом фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше житлове приміщення, призначені та придатні для постійного або тимчасового проживання в них.

З огляду на вищезазначене, доходимо висновку, що вселити, згідно із законодавством України, можливо лише в «житло». Відповідно до ст. 6 Житлового кодексу жилі будинки і жилі приміщення призначаються для постійного або тимчасового проживання громадян, а також для використання у встановленому порядку як службових жилих приміщень і гуртожитків.

Розглядаючи дефініцію «житло», Кармаза О.О. узагальнює наукове та законодавче визначення житла та зазначає, що це нерухоме майно, призначене та придатне для проживання громадян, яке відповідає встановленим санітарним та технічним правилам і нормам, а також іншим вимогам, установленим законодавством щодо житлових приміщень [10, с. 72].

Оскільки п. 9 ч. 1 ст. 39 Закону України «Про виконавче провадження» зазначає, що виконавче провадження підлягає закінченню в разі фактичного виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом, тому, виконуючи рішення про вселення, державний виконавець має переконатися, що вселення відбувається в житлове приміщення. Якщо стягувач може потрапити лише в приміщення загального користування, такі як кухня чи коридор, чи може це вважатися виконанням рішення? Звичайно, ні, оскільки ці приміщення не придатні для проживання. Для підтвердження даної тези можна навести Ухвалу Апеляційного суду Одеської області, де встановлено, що

судовим рішенням ОСОБА_3 вселено в домоволодіння № 8 по провулку Західному, 3 в м. Одесі, яке складається з декількох житлових будинків, господарських будівель і споруд. Житлові будинки, що входять у склад домоволодіння, складаються із житлових кімнат та підсобних приміщень (кухонь, коридорів, веранд тощо). Особа підлягає вселенню в жиле приміщення, а не підсобне, отже, виконуючи рішення про вселення особи в домоволодіння, державний виконавець мав переконатися в тому, що вселення відбувається в жиле приміщення. Таким чином, постанови державного виконавця про закінчення виконавчого провадження є неправомірними, порушене право ОСОБА_3 на реальне виконання судового рішення підлягає захисту шляхом зобов'язання державного виконавця вчинити дії по скасуванню процесуальних документів щодо закінчення виконавчого провадження та відновленню виконавчого провадження по виконанню виконавчого документа про вселення [11].

Тепер постає питання щодо меж виконання рішення про вселення державним виконавцем: чи лише вселити в приміщення, зазначене у виконавчому документі, чи ще забезпечити доступ стягувача до підсобних приміщень (кухня, коридор тощо), та з якого моменту можна вести мову про виконання рішення про вселення?

В цьому аспекті цікавою є судова практика. Так, Павлоградський міськрайонний суд Дніпропетровської області відмовив у частині позову щодо покладення зобов'язань не чинити перешкод у користуванні спірним будинком, надання йому ключів від дверей та підсобних приміщень, обґрунтувавши, що зазначене питання повинно бути вирішено державним виконавцем під час виконання судового рішення про вселення [12].

З огляду на це було б правильним покласти на державного виконавця обов'язок забезпечити можливість до-

ступу стягувача до всіх підсобних приміщень, оскільки тільки тоді можна вести мову про виконання рішення про вселення. Особа, яку вселяють, має право користуватися не лише житловими приміщеннями, але й підсобними приміщеннями та санітарно-технічним устаткуванням.

Також виконавець має забезпечити стягувача повним комплектом ключів та пересвідчитися, що боржником передані ключі від всіх приміщень, якими має право користуватися стягувач, чи надати можливість стягувачу замінити замки, від яких немає ключів, чи боржник не надає їх, демонтувати засови тощо. У випадку, коли боржник не передає стягувачу всі комплекти ключів, не можна вести мову і про добровільне виконання боржником рішення про вселення у випадку, оскільки доступ стягувача до приміщення буде мати одноразовий характер.

Для підтвердження зазначених тез можна навести Ухвалу Черняхівського районного суду Житомирської області, де суд доходить висновку, що скарги так і не вселена в спірну квартиру, оскільки їй не були надані ключі від вхідних дверей, ОСОБА_5 не дозволяє їй користуватись туалетом та кухнею. У зв'язку з цим суд вважає рішення суду не виконаним, тому постанову про закінчення виконавчого провадження визнає неправомірною [13].

Вдосконалення процедури виконання рішень немайнового характеру, зокрема вселення стягувача, є необхідною умовою відповідності європейським стандартам захисту прав та свобод людини і громадянина. Для захисту та відновлення законних прав та інтересів стягувачів щодо виконання судового рішення, ухваленого на їхню користь, необхідно покласти обов'язок на органи виконання судових рішень щодо забезпечення вільного доступу стягувача до всіх приміщень загального користування та передбачити, що виконавець має пересвідчитись, що вселення відбувається на житлову площу спірного приміщення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Стаття 542.
2. Закони України «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»: Науково-практичний коментар. Київ, 2008. 1172 с.
3. Тлумачний словник української мови. URL: <http://eslovnyk.com/повторний> (дата звернення: 15.05 2018).
4. Ухвала Колегії суддів судової палати в цивільних справах апеляційного суду Закарпатської області від 13 вересня 2017 року у справі № 308/1189/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68959336> (дата звернення: 10.03 2018).
5. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/perebuvaty> (дата звернення: 15.05 2018).
6. Всесвітній словник української мови. URL: <https://uk.worldwidedictionary.org/перебувати> (дата звернення: 15.05 2018).
7. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 15. Стаття 232.
8. Клименко С.В. Значення понять «житло», «місце проживання» та «місце перебування» для регулювання відносин за участю фізичних осіб. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2013. № 3. С. 118–123. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/3\(68\)/uazt_2013_3_13.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/3(68)/uazt_2013_3_13.pdf)
9. Круглова О.О., Синько Є.В. Поняття і значення реєстрації місця проживання й перебування фізичних осіб на території України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 1. С. 38-40. URL: http://lsej.org.ua/1_2017/10.pdf
10. Кармаза О.О. Концепції охорони та захисту житлових прав в Україні: матеріальний та процесуальний аспект: монографія. Миронівка. 2013. 400 с.
11. Ухвала Апеляційного суду Одеської області від 14.04.2015 року у справі № 22-ц/785/441/16 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57363902>
12. Ухвала Павлоградський міськрайонний суд Дніпропетровської області від 22 березня 2013 року у справі № 2-2976/11 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/30268163>
13. Ухвала Черняхівського районного суду Житомирської області від 29 січня 2018 року у справі № 293/1363/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71874156>